

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

Lietuvos Respublikos Seimui

IŠVADA DĖL EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS TVIRTINIMO

2015 m. rugsėjo 18 d. Nr. Y-10
Vilnius

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, vykdydama Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymo 9 straipsnio 6 dalies 3 punktu, atliko Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengto ir viešai paskelbto patikslinto 2015–2018 m. ekonominės raidos scenarijaus vertinimą ir teikia išvadą.

Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengtas scenarijus nulemtas pasirinktų ir įvardytų prielaidų, pagrįstas esamais statistiniais duomenimis ir neprieštaraujantis ekonomikos dėsningumams. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė tvirtina 2015–2018 m. ekonominės raidos scenarijų, viešai paskelbtą 2015 m. rugsėjo 10 d. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos tinklalapyje.

Valstybės kontrolė pabrėžia, kad šiuo metu Lietuvos išorės aplinkos perspektyvoje dominuoja neigiami rizikos veiksniai. Prie geopolitinio neapibrėžtumo prisideda ypač aktualus ir projekcijose neįvertintas pabėgėlių krizės Europoje sprendimo neapibrėžtumo veiksnys. Ateities sandorių rinkose fiksuojami „Brent“ rūšies naftos kainos JAV doleriais ir USD/EUR valiutų poros perspektyvos ženklūs pasikeitimai, lyginant su prielaidomis, kuriomis remiantis parengtas scenarijus. Pasitvirtinus prielaidai dėl mažesnės naftos kainos ir stipresnio euro JAV dolerio atžvilgiu valiutų kurso nominalaus bendrojo vidaus produkto, ypač kainų rodiklių – BVP, galutinio vartojimo išlaidų defliatorių ir infliacijos pokyčiai būtų peržiūrėti jų mažėjimo kryptimi. Eksportuotojai, kurių sandoriai sudaromi JAV doleriais, tikėtina, turėtų prastesnes prekybos sąlygas. Atsižvelgiant į minėtus aspektus Vyriausybei rekomenduojama laikytis apdairios biudžeto pajamų planavimo taktikos, ypač atsargiau planuojant 2016 m. įplaukas iš pridėtinės vertės mokesčio.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos statistikos departamentas 2015 m. spalio 2 d. paskelbs 2014 metų Nacionalinių sąskaitų revizuotus duomenis. Revizavus 2014 metų Nacionalinių sąskaitų duomenis, 2014 m. nominalaus BVP pokytis galėtų padidėti, jeigu kitų BVP komponentų

pasikeitimų įtaka bus nereikšminga, o minėto rodiklio 2015 m. augimas dėl statistinės bazės efekto galėtų sumažėti.

Išvados priede pateikta 2015 m. pirmojo pusmečio ekonominės raidos apžvalga bei Išvadą dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo pagrindžianti makroekonominių rodiklių analizė.

Valstybės kontrolierius

Arūnas Dulkys

Išvados priedas

DĖL EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS
TVIRTINIMO

2015 m. rugsėjo 18 d. Nr. Y-10-1

Su Išvada ir jos priedu galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrolė.lt

TURINYS

<u>IŽANGA</u>	3
<u>2015 M. PIRMOJO PUSMEČIO EKONOMINĖS RAIDOS APŽVALGA</u>	4
<u>PATIKSLINTO 2015–2018 M. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMAS IR TVIRTINIMAS</u>	9
1. <u>2015–2017 m. projekcijos</u>	9
2. <u>2018 m. projekcijos</u>	12
3. <u>Kitų institucijų projekcijos</u>	15
4. <u>Rizikos veiksniai</u>	16

IŽANGA

Vykdydama Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas ir vadovaudamasi Valstybės kontrolės įstatymo 9 straipsnio 6 dalies 3 punktu, Valstybės kontrolė per septynias darbo dienas nuo Finansų ministerijos parengto ekonominės raidos scenarijaus viešo paskelbimo turi pateikti Seimui išvadą dėl jo tvirtinimo.

2015 m. kovo 31 d. Valstybės kontrolė pateikė Seimui išvadą dėl Finansų ministerijos parengto ir 2015 m. kovo 20 d. paskelbto 2015–2018 m. ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo¹.

2015 m. rugsėjo 10 d. Finansų ministerija paskelbė patikslintą 2015–2018 m. ekonominės raidos scenarijų. Valstybės kontrolė atliko šio scenarijaus vertinimą. Vertinimas atliktas naudojant viešai iki 2015 m. rugsėjo 11 d. skelbiamus duomenis (jei nenurodyta kita data). **Valstybės kontrolės naudojami ekonominės raidos scenarijaus vertinimo ir tvirtinimo metodai išdėstyti 2015 m. kovo 31 d. Išvados dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo priede.**

Valstybės kontrolės išvadoje pateikta nuomonė ir rekomendacijos dėl patikslinto ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo, o šiame Išvados priede pateikta 2015 m. pirmojo pusmečio ekonominės raidos apžvalga ir makroekonominių rodiklių analizė, pagrindžianti nuomonę dėl scenarijaus tvirtinimo.

¹ <http://www.vkontrole.lt/bp/isvados.aspx>.

2015 M. PIRMOJO PUSMEČIO EKONOMINĖS RAIDOS APŽVALGA

Namų ūkių vartojimas ir bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas buvo pagrindiniai 2015 m. I pusmečio ekonomikos augimo veiksniai. Gerėjanti padėtis darbo rinkoje (augantis darbo užmokestis ir užimtumas), defliacija, didinanti namų ūkių perkamąją galią, ir iki rekordinių žemumų sumažėjusios palūkanų už paskolas normos, mažinančios finansinių įsipareigojimų našta, yra pagrindiniai veiksniai, didinantys namų ūkių perkamąją galią ir stiprinantys jų finansinę padėtį.

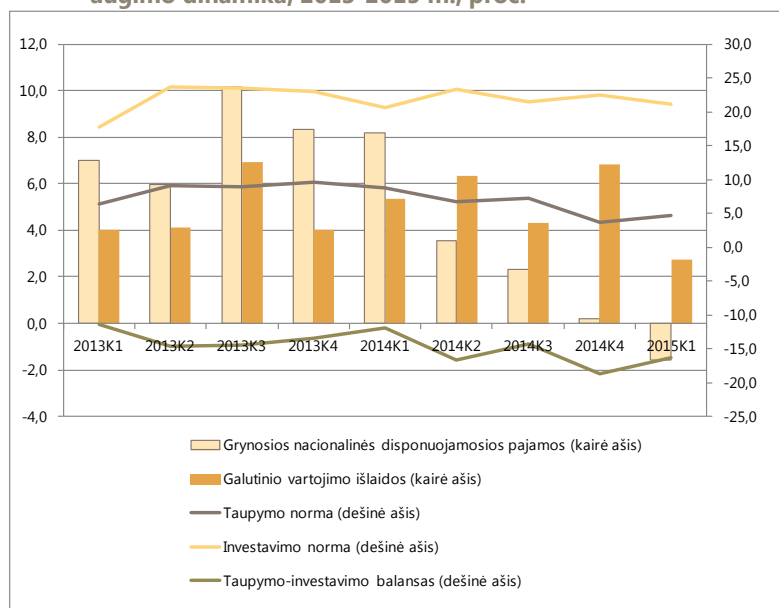
Nuo 2014 m. II ketvirčio galutinių vartojimo išlaidų augimas lenkia grynujų nacionalinių disponuojamųjų pajamų prieaugio tempą, nes taupymo norma² sumažėjo iki 4,7 proc. dėl gerokai nukritusių palūkanų už indėlius normų. Vis dėlto investavimui skirta vartojimo dalis išlieka pastovi – apie 21 proc. (1 pav.).

Realus BVP prieaugį 2015 m. I pusmetį taip pat teigiamai veikė bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas. Augo daugelis kapitalo

formavimo kategorijų, išskyrus investicijas į auginamus biologinius išteklius, informacijos ir ryšių technologijų įrangą bei transporto įrangą³.

Prekių ir paslaugų eksportas⁴ palyginamosiomis kainomis 2015 m. I pusmetį augo 2,2 procento. Darytina išvada, kad užsivėrus Rusijos rinkai eksportuotojai sėkmingai perorientavo didžiąją dalį produkcijos kiekio, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad Rusijos rinkoje produkcija buvo parduodama su gerokai didesniu antkainiu, nei šiais metais parduodama naujose rinkose, nominalus prekių eksporto augimas yra neigiamas (-2,9 proc.). Dėl Rusijos embargo labiausiai nukentėjo Lietuvos mėsos ir pieno gamintojai.⁵

1 pav. Galutinio vartojimo išlaidų ir disponuojamųjų pajamų augimo dinamika, 2013-2015 m., proc.

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas ir Valstybės kontrolės skaičiavimai

² Grynujų santaupų ir grynujų nacionalinių disponuojamųjų pajamų santykis.

³ 2015 m. I pusem. fiksuotas neigiamas augimas eliminavus darbo dienų ir sezono įtaką. Neeliminavus darbo dienų ir sezono įtakos, pokytis teigiamas.

⁴ Eliminavus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

⁵ Pieno ir mėsos pramonė nei kiekiais, nei vertėmis ne kompensavo praradimų Rusijos rinkoje.

Prekių ir paslaugų importas šių metų pirmąjį pusmetį pasižymėjo ypač sparčiu augimu (8,7 proc.)⁶, iš esmės paaiškinamu vienkartinio pobūdžio investicinių prekių importavimu. Spartus importo augimas, gerokai viršijantis eksporto augimą, lemia, kad grynasis eksportas yra neigiamas, todėl užgožiama ekonomikos varikliu esančios vidaus paklausos įtaka, o realus Lietuvos BVP pirmąjį šių metų pusmetį augo tik 1,5 procento.

2015 m. I pusmečio Nacionalinių sąskaitų rezultatai atskleidžia, kurių BVP komponentų projekcijos, lyginant su Finansų ministerijos 2014 m. rugsėjo mėnesį paskelbtu ekonominės raidos scenarijumi, buvo konservatyvios / optimistinės. Tačiau svarbu yra tai, kad, remiantis 2015 m. aštuonių mėnesių biudžetų pajamų vykdymo rezultatais, valdžios sektoriaus biudžetų pajamų planai yra vykdomi. Priežastys, lemiančios biudžetų pajamų planų vykdymą, pateikiamos **A intarpe**.

Bendroji pridėtinė vertė⁷ 2015 m. I ketvirtį augo 1,6 proc., o II ketvirtį – 1,4 proc. (**1 lentelė**).

1 lentelė. Pridėtinės vertės prieaugis pagal ekonominės veiklos rūšis, proc.

Bendroji pridėtinė vertė pagal ekonominės veiklos rūšis palyginamosiomis kainomis ⁸	Metinis pokytis	
	2015 m. I ketv.	2015 m. II ketv.
Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	-5,2	-5,4
Pramonė	1,7	2,2
Apdirbamoji gamyba	2,3	2,5
Statyba	9,5	7,8
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; transportas; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	0,2	0,3
Informacija ir ryšiai	1,5	1,3
Finansinė ir draudimo veikla	-2,9	-0,7
Nekilnojamojo turto operacijos	-1,3	-1,2
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla; administracinė ir aptarnavimo veikla	3,2	3,2
Viešasis valdymas ir gynyba; švietimas; žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	1,2	1,1
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, namų ūkio reikmenų remontas ir kitos paslaugos	2,5	2,6
Iš viso pagal ekonominės veiklos rūšis	1,6	1,4

Šaltinis – Statistikos departamentas

Stipriausią smukimą 2015 m. pirmąjį pusmetį patyrė žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriai – I ketvirtį smuko 5,2 proc., o II ketvirtį – 5,4 proc. Transporto veikla yra sugrupuota su didmeninės ir mažmeninės prekybos bei apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklomis, todėl nefiksuojamas transporto sektoriaus pridėtinės vertės pokytis. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad galutinio vartojimo išlaidos 2015 m. I pusmetį augo 4,1 proc., bei į mažmeninės ir didmeninės prekybos duomenis, darytina išvada, kad transporto veikla patiria pridėtinės vertės smukimą, ir visos trys minėtos veiklos, padengdamos transporto sektoriaus neigiamą prieaugį, šių metų I pusmetį augo nežymiai (0,3 proc.). Sparčiausiai šiais metais pridėtinę vertę kūrė statybos sektorius

⁶ Eliminavus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

⁷ Eliminavus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

⁸ Eliminavus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

– I ketvirtį pridėtinė vertė augo 9,5 proc., o II ketvirtį – 7,8 proc. Išaugęs aktyvumas šiame sektoriuje paaikškinamas intensyviai vykdoma renovacijos programa, taip pat didesnėmis namų ūkių ir verslo investicijomis į nekilnojamąjį turtą.

Europos centrinio banko vykdomos netradicinės pinigų politikos priemonės vangiai pasiekia realią Lietuvos ekonomiką, nes dėl išaugusio palūkanų rizikos priedo, naujų sudaromų sutarčių tarp ne finansų ir finansų bendrovių palūkanų normos labai nesumažėjo, todėl ne finansų bendrovės toliau mažino įsiskolinimo finansų institucijoms svertą ir 2015 m. I ketvirtį. Ne finansų bendrovių įsipareigojimai – paskolos finansų bendrovėms – po saikingo didėjimo 2014 m. I pusmetį nuo 2014 m. III ketvirčio mažėja, o 2015 m. I ketvirtį buvo sumažinti 2,9 procento. Panašu, kad finansų bendrovių teikiamų paskolų pakaitalu tapo nuosavybės priemonės ir investicinių fondų akcijos. Ne finansų bendrovių įsipareigojimai pagal minėtas priemones 2015 m. I ketvirtį išaugo 6,4 procento. **Tai yra teigiama tendencija, rodanti, kad įmonės pritraukia kapitalą ir iš kitų šaltinių. Svarbu yra tai, kad ne finansų bendrovės, kaip agreguotas vienetas, baigia sverto lygį minimizuojantį procesą ir grįžta prie pelną maksimizuojančio elgesio.**

Iki 2014 m. I ketvirčio namų ūkiai vykdė skolos svorto mažinimą, o nuo 2014 m. II ketvirčio matomas skolinimosi augimo tempas. Namų ūkių ir jiems paslaugas teikiančių ne pelno siekiančių organizacijų įsipareigojimų finansų bendrovėms mažinimo procesas su keliomis trumpomis pertraukomis truko nuo 2009 m. I ketvirčio iki 2014 m. I ketvirčio, o pastaruosius keturis ketvirčius nuosaikiai didėja. Remiantis šių metų sausio–liepos mėnesių statistiniais duomenimis, namų ūkiams suteiktų paskolų būstui įsigyti palūkanų norma, palyginti su praėjusiais metais, yra šiek tiek sumažėjusi, o paskolų ne būstui įsigyti palūkanų norma yra šiek tiek ūgtelėjusi.

Pažymėtina, kad **Europos centrinis bankas, siekiant paskatinti infliaciją, vykdo netradicinę pinigų politiką dėl vyraujančios defliacinės aplinkos.** Banko vykdomos netradicinės pinigų politikos veiksmingumą apsunkina vangus kuriamų pinigų patekimas į realią ekonomiką dėl menkos skolinimosi paklausos.

Intarpas A. Kodėl valdžios sektoriaus pajamų planai vykdomi, nors realaus BVP augimo projekcija sumažinta beveik du kartus?

Šio intarpo tikslas yra išnagrinėti priežastis, kurios lėmė, kad, nors 2015 m. realaus BVP augimo projekcija nuo praėjusių metų rudens gerokai sumažinta nuo 3,4 proc. iki 1,9 proc., pajamų į valdžios sektoriaus biudžetus surinkimo planai vykdomi. Tai gali suponuoti klaidingą išvadą, kad biudžetų pajamų planai menkai priklauso nuo ekonominės raidos scenarijaus.

Valstybės kontrolė šių metų kovo 31 d. paskelbtoje išvadoje „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“⁹ atkreipė dėmesį, kad ypač svarbu, lyginant skirtingų institucijų realaus BVP projekcijų absoliučius dydžius, atkreipti dėmesį į BVP augimą generuojantį jo komponentų pasiskirstymą. Dėl vidaus paklausos augantis Lietuvos ūkis yra labiau elastingas mokestinių įplaukų atžvilgiu nei eksportas, todėl pervertinus vidaus paklausos perspektyvas kyla pavojus nevykdyti biudžetų pajamų planų, o pernelyg optimistiškai

⁹ Valstybės kontrolės 2015 m. kovo 31 d. išvada Nr. Y-4 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“.

suprojektavus eksporto tendencijas tikėtina, kad biudžetų pajamų planai būtų įvykdomi, nors ir realaus BVP projekcijos būtų peržiūrėtos mažėjimo kryptimi.

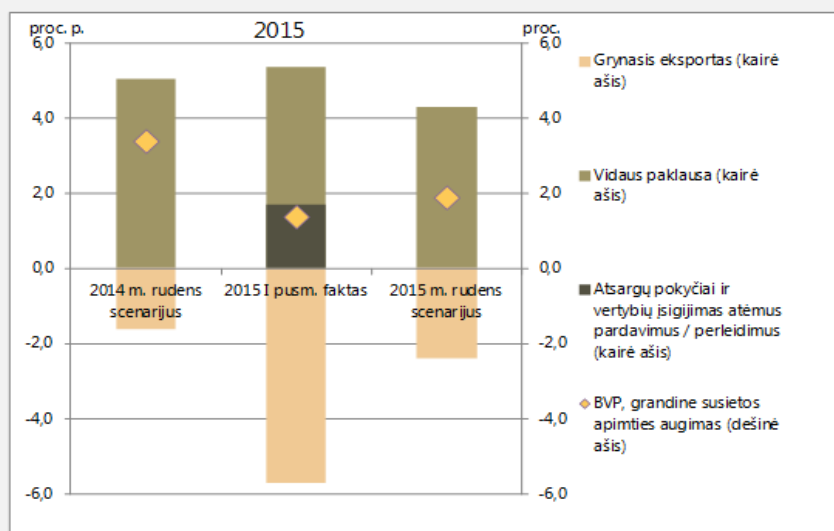
2015 m. valdžios sektoriaus biudžetų pajamų planai parengti pagal 2014 m. rugsėjo 8 d. paskelbtą ekonominės raidos scenarijų, kuriuo 2015 m. buvo projektuojamas 3,4 proc. realaus BVP augimas. Šiuo scenarijumi buvo numatoma, kad vidaus paklausa (galutinės vartojimo išlaidos ir bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas) sudarys 5,0 proc. p. viso realaus BVP prieaugio, o grynasis eksportas realų BVP veiks neigiamai – 1,6 proc. p. ($5,0 + (-1,6) = 3,4$ proc. realaus BVP augimas). 2015 m. I pusmečio statistiniai duomenys rodo, kad vidaus paklausos projekcija buvo net šiek tiek konservatyvi, o grynojo eksporto neigiamas poveikis realiam BVP yra gerokai stipresnis, nei buvo projektuojamas 2014 m. rudenį ($5,3 + 1,7 + (-5,7) = 1,4$ proc. realaus BVP augimas). **A.1 paveiksle ir A.1 lentelėje** pateikta realaus BVP ir jo komponentų pasiskirstymo kaita. Faktiniai pusmečio duomenys patvirtina, kad pusmečio rezultatą labai neigiamai paveikė spartus importo augimas (6,7 proc. p.), o vidaus paklausa buvo stipresnė nei prognozuota (5,3 proc. p.). **BVP augimą sukuriančių komponentų persiskirstymas paaiškina, kodėl valdžios sektoriaus biudžetų pajamų planai šiuo metu yra vykdomi – tai lemia stipresnė vidaus paklausa ir labiau neigiama grynojo eksporto įtaka.**

A.1 lentelė. 2015 m. projekcijos, 2015 m. I pusmečio faktinis BVP augimas ir BVP komponentų įtaka

2015 m. rodikliai, pokytis proc. punktais, (jeigu nenurodyta kitaip)	2014 m. rugsėjo 8 d. scenarijus	2015 m. I pusm. faktas	2015 m. rugsėjo 10 d. scenarijus
BVP (grandine susietos apimties), proc.	<u>3,4</u>	<u>1,4</u>	<u>1,9</u>
Galutinio vartojimo išlaidos	3,4	3,5 ↑	2,9
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	1,6	1,8 ↑	1,4
Atsargų pokyčiai ir vertybių įsigijimas atėmus pardavimus / perleidimus		1,7	
Prekių ir paslaugų eksportas	1,6	1,0 ↓	0,7
Prekių ir paslaugų importas	3,2	6,7 ↑	3,1
Grynasis eksportas	-1,6	-5,7 ↓	-2,4

Šaltinis – Statistikos departamentas, Finansų ministerija ir Valstybės kontrolės skaičiavimai

A.1 pav. 2015 m. projekcijos, 2015 m. I pusmečio faktinis BVP augimas ir BVP komponentų įtaka

Šaltinis – Statistikos departamentas, Finansų ministerija ir Valstybės kontrolės skaičiavimai

Realioms galutinio vartojimo išlaidoms augant šiek tiek sparčiau, nei buvo projektuota, nevykdomas pridėtinės vertės mokesčio surinkimo planas. Tai lemia mažesni nei prognozuota kainų rodikliai (privataus ir valdžios sektoriaus vartojimo išlaidų defliatoriai) (A.2 lentelė).

A.2 lentelė. Privataus ir valdžios sektoriaus vartojimo išlaidų defliatorių projekcijos

2015 m. rodikliai, pokytis proc.	2014 m. rugsėjo 8 d. scenarijus	2015 m. I pusm. faktas	2015 m. rugsėjo 10 d. scenarijus
Privataus vartojimo defliatorius	1,1	-0,7 ↓	-0,4
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidų defliatorius	5,0	-3,0 ↓	3,0

Šaltinis – Statistikos departamentas, Finansų ministerija ir Valstybės kontrolės skaičiavimai

Siekiant suprasti biudžetų pajamų, susijusių su darbo rinka, planų vykdymo priežastis 2015 metais, verta išanalizuoti, kokie 2014 m. rudenį buvo projektuoti užimtumo ir vidutinio darbo užmokesčio rodikliai, kokie yra šių metų pusmečio rezultatai ir kokia numatoma šių metų raida remiantis patikslintu ekonominės raidos scenarijumi.

Užimtų gyventojų rodiklio augimo tempas 2015 m. I pusmetį pranoksta 2014 m. rugsėjo mėnesį paskelbtas prognozes. Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis auga šiek tiek lėčiau, nei buvo prognozuota (A.3 lentelė). Apibendrinant galima teigti, kad gyventojų pajamų mokesčio plano vykdymo priežastis yra sparčiau nei prognozuota auganti mokesčio bazė – pusmečio darbo užmokesčio fondas.

A.3 lentelė. Darbo rinkos rodiklių projekcijos

2015 m. rodikliai, metiniai pokyčiai, proc.	2014 m. rugsėjo 8 d. scenarijus	2015 m. I pusm. faktas	2015 m. rugsėjo 10 d. scenarijus
Užimti gyventojai, tūkst. asmenų (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžimą)	0,5	1,9 ↑	1,3
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	5,8	4,9 ↓	4,8

Šaltinis – Statistikos departamentas, Finansų ministerija ir Valstybės kontrolės skaičiavimai

Atliekant valdžios sektoriaus biudžeto pajamų planų vykdymo vertinimą būtina gilesnė analizė, kuri apimtų atskirų mokesčių bazių faktinių duomenų ir patikslinamų projekcijų palyginimą su projekcijomis, kuriomis remiantis buvo parengti biudžetų pajamų planai. Valdžios sektoriaus pajamų planams sudaryti naudojami nominalūs mokesčių bazių dydžiai, todėl būtina įvertinti, ar kainų rodiklių raida nenukrypsta nuo prognozuoto scenarijaus. Pridėtinės vertės mokesčio planas nevykdomas, nes jis buvo parengtas prognozuojant 1,2 proc. infliaciją, o pagal patikslintą scenarijų šioms metams numatoma 0,4 proc. defliacija. **Nors realaus BVP projekcija 2015 m. mažinama beveik dvigubai dėl neigiamo grynojo eksporto įtakos, biudžetų pajamų planai vykdomi dėl palankios stipresnės nei prognozuota vidaus paklausos ir darbo rinkos konjunktūros.**

PATIKSLINTO 2015–2018 M. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMAS IR TVIRTINIMAS

Finansų ministerija 2015 m. rugsėjo 10 d. paskelbė patikslintą 2015–2018 m. ekonominės raidos scenarijų. Kartu su juo paskelbta ekonominės raidos apžvalga ir vidutinio laikotarpio perspektyvos. Valstybės kontrolė teigiamai vertina tai, kad vienu metu su scenarijumi paskelbtoje apžvalgoje išsamiai pateikiami šių metų ekonominės raidos faktai, jų tendencijos, vartotojų apklausų ir verslo tendencijų rodikliai ir jų įtaka, įvardijami ekonominės raidos scenarijaus rizikos veiksniai. Visi šie dalykai prisideda prie scenarijaus rengimo proceso skaidrumo.

Valstybės kontrolė, teikdama išvadą dėl scenarijaus tvirtinimo, vertina scenarijų, kuris apima einamuosius ir trejus būsimus metus. Lietuvos banko rengiamos ir Valstybės kontrolei teikiamos makroekonominių rodiklių projekcijos apima einamuosius ir dvejus būsimus metus, todėl tvirtinimo atkarpos metodas taikomas tokių rodiklių pokyčių prognozėms iki 2017 m. – BVP palyginamosiomis kainomis, BVP defliatoriaus, privataus vartojimo išlaidų, vidutinio darbo užmokesčio ir užimtumo. BVP palyginamosiomis kainomis pokyčio projekcijai 2018 m. suformuojama tvirtinimo atkarpa pagal Valstybės kontrolės apskaičiuotus Lietuvos potencialaus BVP įverčius. Valstybės kontrolės naudojami ekonominės raidos scenarijaus vertinimo ir tvirtinimo metodai plačiau išdėstyti 2015 m. kovo 31 d. išvados dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo [priede](#)¹⁰.

Valstybės kontrolė tvirtina patikslintą 2015–2018 m. ekonominės raidos scenarijų, nes BVP palyginamosiomis kainomis, BVP defliatoriaus, privataus vartojimo išlaidų, vidutinio darbo užmokesčio ir užimtumo pokyčių prognozės patenka į atitinkamo rodiklio tvirtinimo atkarpą.

1. 2015–2017 M. PROJEKCIJOS

Lyginant su 2015 m. kovo 20 d. paskelbtu ekonominės raidos scenarijumi, Finansų ministerija sumažino **realaus BVP** augimo 2015 m. prognozę nuo 2,5 proc. iki 1,9 proc. dėl stipresnės neigiamo grynojo eksporto įtakos. **2015–2017 m. projekcijos reikšmingai nesiskiria nuo Lietuvos banko projekcijų, jos patenka į tvirtinimo atkarpą ir yra tvirtinamos.** Svarbu atkreipti dėmesį, kad Lietuvos statistikos departamentas 2015 m. spalio 2 d. paskelbs 2014 metų Nacionalinių sąskaitų revizuotus duomenis. Revizavus šiuos duomenis, 2014 m. nominalaus BVP pokytis gali padidėti, jeigu kitų BVP komponentų pasikeitimų įtaka bus nereikšminga, o minėto rodiklio 2015 m. augimas dėl statistinės bazės efekto gali sumažėti.

¹⁰ <http://www.vkontrolė.lt/bp/isvados.aspx>.

Projektuojamas Finansų ministerijos **privataus vartojimo išlaidų** augimas nuosaikiai spartinamas, lyginant su projekcijomis, paskelbtomis šių metų kovo mėnesį. Rodiklis ir toliau išlieka pagrindiniu Lietuvos ekonomikos plėtrą lemiančiu veiksniu. Nepaisant geopolitinės įtampos ir išorinės aplinkos neapibrėžtumo, vartotojų lūkesčiai per šių metų pirmuosius aštuonis mėnesius išliko geresni nei prieš metus. Statistikos departamento atlikto vartotojų nuomonių tyrimo rezultatai rodo, kad per metus¹¹ vartotojų pasitikėjimo rodiklis padidėjo 12 proc. punktu. Atitinkamai geriau nei prieš metus yra vertinamos visos pagrindinės pasitikėjimo rodiklio komponentės – finansinė namų ūkio padėtis, šalies ekonominė padėtis, nedarbo rizika ir galimybė sutaupyti. Taip pat svarią įtaką privataus vartojimo augimui daro augančios namų ūkių pajamos, mažėjantis nedarbas, realios perkamosios galios didėjimas. **Nors Lietuvos bankas prognozuoja šiek tiek lėtesnę privataus augimo raidą (2 lentelė), tačiau Finansų ministerijos namų ūkių vartojimo išlaidų projekcijos patenka į šio rodiklio tvirtinimo atkarpą, todėl projekcijų atotrūkis yra toleruotinas.**

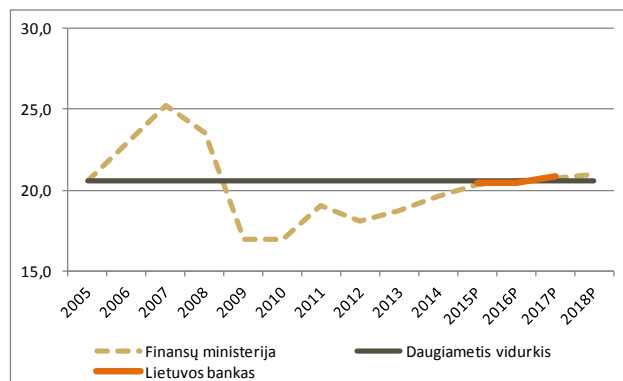
Finansų ministerija patikslintame scenarijuje padidino **bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo prognozes**, 2015 m. numatydamą 6,9 proc. augimą, 2016 m. – 4,2 proc., 2017 m. – 4,4 proc. Nors visos institucijos, kurios skelbia makroekonominės prognozes, 2015–2016 m. prognozuoja investicijų atsigavimą, palyginti su kitų institucijų bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo prognozėmis, Finansų ministerija numato didžiausią investicijų augimo tempą 2015 m., tuo tarpu 2016 m. numatytos prognozės yra vienos iš atsargesnių (2 lentelė).

2015 m. I pusmečio bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo faktiniai duomenys rodo apie 10 proc. augimą; sparčiai auga investicijos į mašinas ir įrenginius bei į gyvenamųjų namų statybas.

Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo dalis 2014 m. sudarė 19,6 proc. BVP ir susilygino su Europos Sąjungos vidurkiu (19,3 proc. BVP), o 2015 m. numatoma 20,4 proc. BVP, taigi artėja prie daugiamečio Lietuvos vidurkio (20,6 proc. BVP) (2 pav.). Palyginimui: Estijoje minėtas rodiklis 2014 m. siekė 25,8 proc. BVP, Latvijoje – 23 proc. BVP.

Šiuo metu Lietuvos ekonomikos aktyvumui susilyginus su potencialiu ūkio augimu (žr. B intarpą), prognozuojamas investicijų lygis atitinka šiai ciklinei pozicijai būdingą investicijų lygį. Tiek Finansų ministerija, tiek Lietuvos bankas prognozuoja, kad bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo rodiklio augimo tempai nesugrįš į prieškrizinį lygį. Tai yra konservatyvios projekcijos, atitinkančios daugiametį investicijų augimą. Vis dėlto aukštas gamybinių pajėgumų panaudojimo lygis ir lėtas

2 pav. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo dalis BVP

Šaltinis – Finansų ministerija, Lietuvos bankas, Valstybės kontrolės skaičiavimai

¹¹ Lyginant 2015 m. rugpjūčio mėn. su 2014 m. rugpjūčio mėn.

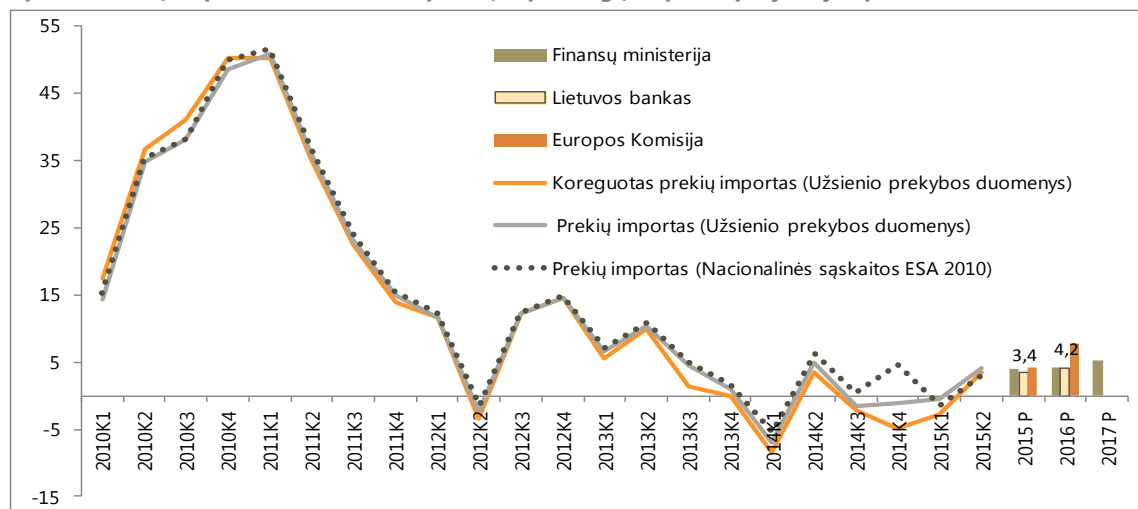
kapitalo augimo tempas pastaraisiais metais yra veiksniai, galintys paskatinti spartesnę investicijų augimo tempą nei prognozuojama.

Lietuvos išorės aplinkoje atsirado daugiau neigiamą įtaką Lietuvos prekybos sąlygoms darančių rizikos veiksnių. Nors Finansų ministerijos taikytose ekonominės raidos scenarijaus prielaidose fiksuojamas pagrindinių eksporto rinkų augimo paspartėjimas, lyginant su 2015 m. kovo mėnesį skelbto scenarijaus prielaidomis, tačiau **prekių ir paslaugų eksporto** prognozė gerinama tik 2015 metams, o bloginama likusiems vidutinio laikotarpio metams. 2015 m. eksporto kiekinė išraiška duomenys pagrindžia tai, kad Lietuvos privalumas yra jos mažumas, nes užsivėrus vienai rinkai pavyksta perorientuoti produkciją į kitas rinkas. Vis dėlto pagrindinis veiksnys, ribojantis eksporto plėtrą vidutiniu laikotarpiu, yra per lėta investicijų į gamybinius pajėgumus sparta.

Finansų ministerija patikslintame ekonominės raidos scenarijuje gerokai (nuo -1,2 iki 3,9 proc.) pagerino 2015 m. **prekių ir paslaugų importo** prognozes, tačiau apie 0,4 proc. punkto pablogino šio rodiklio prognozes 2016–2017 m. Palyginti su kitų institucijų šio rodiklio prognozėmis, Finansų ministerijos prognozė 2015 m. labai neišsiskiria, o 2016 m. prekių ir paslaugų importas prognozuojamas atsargiau (**2 lentelė**).

Pažymėtina teigiama tendencija, kad nuo 2013 m. I ketvirčio auga importuojamų su gamybos potencialu susijusių prekių dalis, kuri ateityje prisidės prie gamybinio pajėgumo, o 2010–2011 m. augo importuojamų vartojimui skirtų prekių dalis. Atkreiptinas dėmesys, kad 2015 m. prekių ir paslaugų importo projekcija parengta remiantis nerevizuotais duomenimis (**3 pav.** pateikti 2014 m. Nacionalinių sąskaitų duomenys yra nerevizuoti), todėl tikėtina, kad 2015 m. prekių ir paslaugų importo augimas bus didesnis.

3 pav. Prekių importo dinamika bei prekių ir paslaugų importo projekcijos proc.

* Nacionalinių sąskaitų 2014 m. prekių importo duomenys neatnaujinti, bus revizuojami 2015-10-03.

Šaltinis – Statistikos departamentas, Finansų ministerija, Lietuvos bankas ir Europos Komisija.

Pagal Finansų ministerijos projekcijas, **BVP defliatoriaus** pokytis 2015 m. sudarys 0,0 proc., 2016 m. – 1,5 proc., o 2017 m. – 2,2 proc. (**2 lentelė**). **Atsižvelgiant į tai, kad šios projekcijos patenka į tvirtinimo atkarpą, BVP defliatoriaus pokyčio projekcijos tvirtinamos.** Vis dėlto, remiantis dalyje „Rizikos veiksniai“ išdėstytais argumentais, 2016 m. BVP defliatoriaus pokyčio projekcijos

rizikos veiksniai yra pasiskirstę nesimetriškai į neigiamą pusę ir projekcija gali būti ateityje peržiūrima mažėjimo kryptimi.

Prognozuojamas **infliacijos** paspartėjimas 2016 m. pagrįstas prielaida¹², kad naftos kaina, išreikšta eurai, augs 22,6 proc. Pasitvirtinus ateities sandorių rinkoje projektuojamiems lūkesčiams dėl naftos ir euro kainos JAV dolerio atžvilgiu, tikėtina, kad ir 2016 m. Lietuvos suderintas vartojimo kainų indeksas neaugs.

2015 m. I pusmetį **vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis** Lietuvoje išaugo 4,9 proc. Didžiausios įtakos augimui turi mažėjantis nedarbo lygis¹³, sparčiai augantys atlyginimai privačiame sektoriuje, ypač uždaros ekonomikos veiklose, didėjantis laisvų darbo vietų skaičius¹⁴, didėjantis specialistų pasiūlos ir paklausos neatitikimas ir Vyriausybės sprendimai dėl minimalaus darbo užmokesčio didinimo. Finansų ministerijos projektuojamas vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio prieaugis 2015–2017 m. sudarys atitinkamai 4,8, 5,3 ir 5,7 proc. Projektuojama raida neatitruksta nuo Lietuvos banko prognozuojamos perspektyvos. **Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio rodiklio projekcijos patenka į tvirtinimo atkarpą, todėl yra tvirtinamos.**

Darbo rinkoje **užimtųjų skaičiaus** augimo tempas 2014 m. beveik dvigubai viršijo 2011–2013 m. vidurkį. 2015 m. II ketvirtį metinis augimas taip pat buvo išskirtinis – siekė 2,1 proc. Tačiau Finansų ministerija 2015–2017 m. prognozuoja šio rodiklio augimo tempo mažėjimą, įvardydama šias priežastis: šiuo metu esantį aukštą struktūrinį nedarbą ir kvalifikuotų, darbo rinkos poreikius atitinkančių darbuotojų skaičiaus mažėjimą. Taip pat, senstant visuomenei ir mažėjant darbingo amžiaus žmonių skaičiui, mažėja galinčių ir norinčių į darbo rinką įsilieti žmonių potencialas. **Užimtumo skaičiaus projekcijų atotrūkis nuo Lietuvos banko ir kitų institucijų nėra žymus ir patenka į suformuluotą tvirtinimo atkarpą.**

2. 2018 M. PROJEKCIJOS

Valstybės kontrolė vertina 2018 m. realaus BVP augimo projekciją, lygindama ją su 2018 m. potencialaus BVP augimo įverčiu. Atsižvelgiant į potencialaus BVP įvertinimo modelį, kurį taiko Valstybės kontrolė, 2018 metams gaunamas apie 2,3 proc. potencialaus BVP augimas. **Tvirtinimo atkarpa tretiesiems vidutinio laikotarpio metams yra plačiausia, todėl Finansų ministerijos prognozuojamas rodiklis tvirtinamas, nes patenka į jam suformuotą atkarpą.** Valstybės kontrolės naudojamas potencialaus BVP įvertinimo modelis pateikiamas **Intarpe B.**

¹² Naftos kainos yra vienas iš veiksnių, pagal kuriuos prognozuojama infliacija, kiti veiksniai susiję su konvergencijos procesais, kainų raida pagrindinėse Lietuvos užsienio prekybos rinkose ir kitomis administruojamomis kainomis, pavyzdžiui, elektros.

¹³ Nuo 2010 m. iki 2014 m. nedarbo lygis sumažėjo 7,1 proc. p. ir per šešerių metų laikotarpį, kurio atspirties taškas yra finansų krizė, 2015 m. II ketv. pasiekė savo žemiausią lygį (9,4 proc.).

¹⁴ Laisvų darbo vietų skaičius 2015 m. II ketv. išaugo 16,6 proc., lyginant su 2014 m. atitinkamu ketvirčiu.

Intarpas B. Potencialaus BVP vertinimas ir potencialaus BVP augimo tempo projekcijos

Šiame intarpe pateikiami Valstybės kontrolės taikomo modelio, skirto potencialaus BVP įverčiams nustatyti, naudojami metodai ir apskaičiuoti rezultatai. Modelyje naudojamas *gamybos funkcijos* metodas. Taikant šį metodą, daroma prielaida, kad realus BVP sukuriamas panaudojant pagrindinius gamybos veiksnius pagal *Cobb-Douglas* visuminės gamybos funkciją:

$$Y_t = A_t K_t^{1-\alpha} L_t^\alpha,$$

kur Y_t – realus BVP, A_t – bendras gamybos veiksnių našumas, L_t – darbo rinka, K_t – kapitalo fondas.

Parametras α , kuris nusako darbo dalį visuminėje gamyboje, apskaičiuojamas naudojantis BVP pajamų metodu, bendras gamybos veiksnių našumas – kaip *Solow* likutinis dydis. Kapitalo fondo eilutė sudaroma taikant nuolat apskaitomų atsargų metodą. Darbo veiksnys skaidomas į darbingo amžiaus gyventojų skaičių (POP_t), aktyvumo lygį (PR_t), nedarbo lygį (u_t) ir vieno užimtojo dirbtų valandų skaičių (H_t):

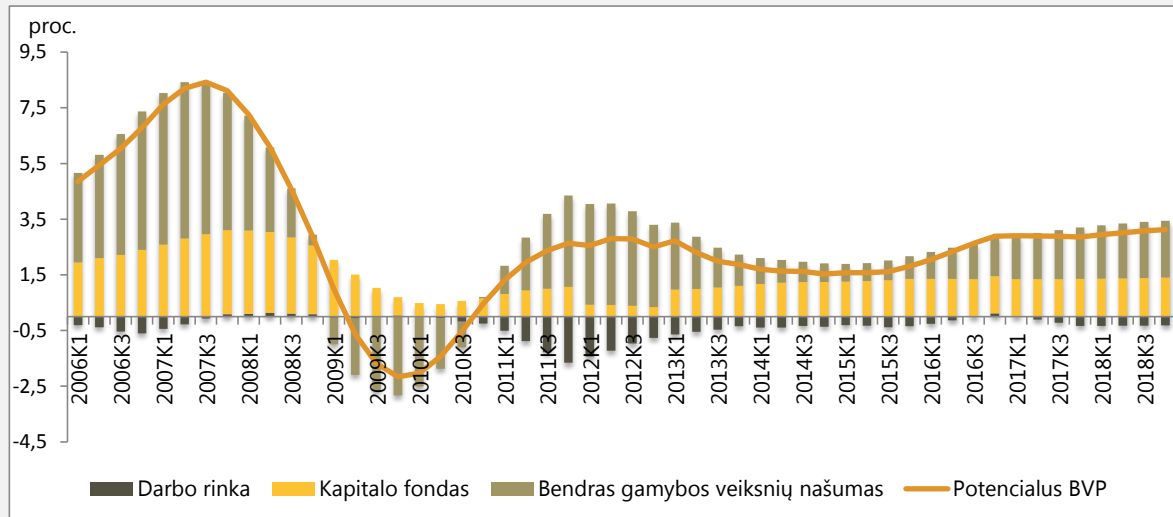
$$L_t = POP_t PR_t (1 - u_t) H_t.$$

Potencialus BVP įvertinamas kaip glodi faktinio BVP dedamoji. Ši dedamoji apskaičiuojama pagal anksčiau pateiktą *Cobb-Douglas* gamybos funkciją, vietoj faktinio veiksnių lygio ir jų vidutinio laikotarpio prognozių naudojant potencialų veiksnių lygį. Kiekvieno veiksnio, išskyrus kapitalo fondą ir darbingo amžiaus gyventojų skaičių, potencialus lygis įvertinamas taikant statistinius, ekonometrinius metodus¹⁵. Taria, kad kapitalo fondas ir darbingo amžiaus gyventojų skaičius jau yra artimi potencialiems lygiams, todėl potencialiam BVP skaičiuoti naudojamas faktinis ir prognozuojamas jų lygis.

Potencialaus BVP augimo tempo raida ir perspektyva vidutiniu laikotarpiu

Lietuvos potencialaus BVP ir jo komponentių metinio augimo tempo įverčiai ir jų vidutinio laikotarpio prognozė pateikiami **B.1 pav.** Nuo 2009 m. potencialaus BVP augimo tempas sumažėjo. 2006–2009 m. vidutinis potencialaus BVP augimo tempas siekė apie 6,4 proc., o 2009–2015 m. – apie 1,8 proc. Vidutinio laikotarpio potencialaus BVP augimo tempo prognozė taip pat nuosaiki. 2015–2018 m. potencialus BVP turėtų augti apie 2,3 proc. per metus. Potencialaus BVP augimo tempo skaidymas pagal gamybos veiksnius parodo, kad jo sumažėjimą 2009–2014 m. labiausiai lėmė nepalanki bendro gamybos veiksnių našumo ir kapitalo fondo raida. Kapitalo fondo reikšmingas sumažėjimas 2009–2010 m. buvo nulemtas staigaus investicijų lygio kritimo. Gamybos veiksnių našumas turėjo neigiamos įtakos potencialiam BVP augimo tempui tik šį laikotarpį, visu stebimu laikotarpiu (2006–2014 m.) šis veiksnys darė didžiausią teigiamą įtaką potencialaus BVP augimui, ir prognozuojama, kad ši tendencija išliks ir vidutiniu laikotarpiu. Taip pat vidutiniu laikotarpiu, kaip ir beveik per visus 2006–2014 m., mažėjantis darbingo amžiaus žmonių skaičius bus pagrindinis veiksnys, kuris Lietuvos potencialaus BVP augimo tempą veikia neigiamai. Siekiant didinti Lietuvos potencialaus BVP augimo tempus, būtina užtikrinti, kad darbo jėga nemažėtų ir būtų investuojama į našų kapitalą.

¹⁵ Vieno užimtojo dirbtų valandų skaičiaus ir aktyvumo rodiklio potencialus lygis įvertinamas kaip trendo komponentė taikant standartinį *Hodrick-Prescott* filtrą (Hodrick, Prescott 1980), o bendro gamybos veiksnių našumo lygis nustatomas taikant išplėstą *Hodrick-Prescott* filtrą (Mohr 2005). Natūralus nedarbo lygis (NAWRU) įvertinamas taikant *Kalman* filtrą.

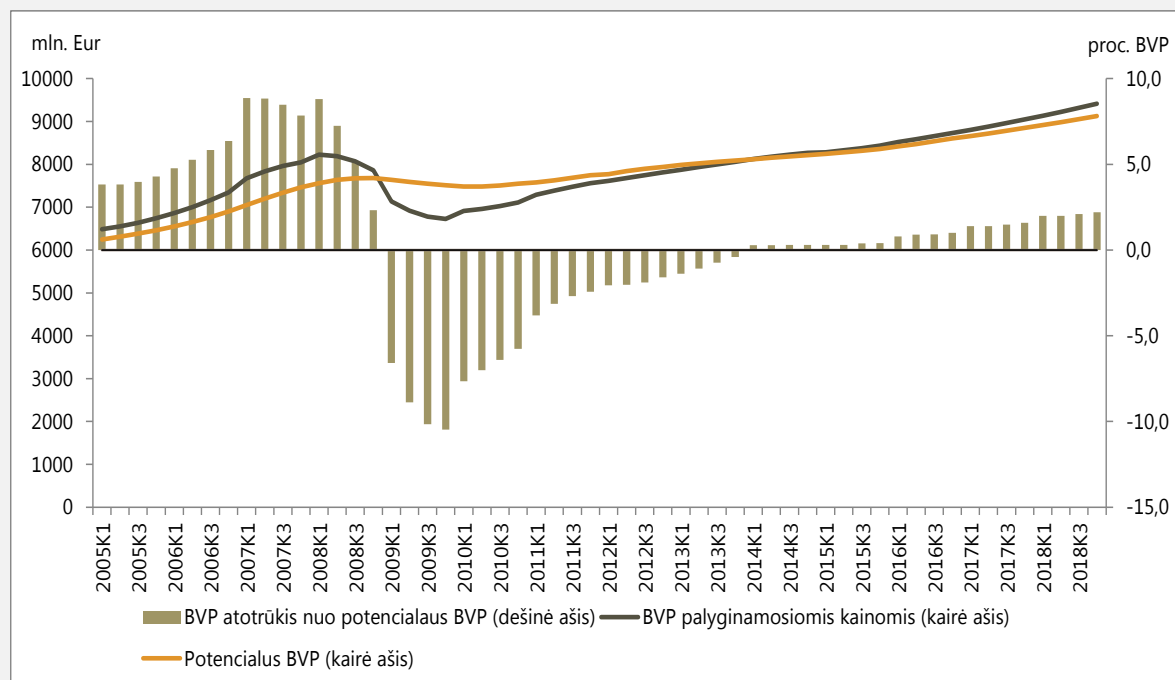
B.1 pav. Potencialaus BVP ir gamybos veiksnių augimas

Šaltinis – Statistikos departamentas, Finansų ministerija ir Valstybės kontrolės skaičiavimai

Produkcijos atotrūkis tarp faktinio ir potencialaus BVP

Produkcijos atotrūkis tarp faktinio ir potencialaus BVP (faktinio ir potencialaus BVP skirtumas) parodo esamų gamybos veiksnių (darbo, kapitalo ir gamybos veiksnių našumo) panaudojimo lygį siekiant patenkinti paklausą.

Produkcijos atotrūkio tarp Lietuvos faktinio ir potencialaus BVP įvertio raida ir vidutinio laikotarpio prognozė pateiktos **B.2 pav.** Taikant Finansų ministerijos patikslintas realaus BVP ir jo komponentų prognozes bei Valstybės kontrolės prielaidas dėl kitų rodiklių, gaunama, kad 2015–2018 m. laikotarpiu atotrūkis tarp faktinio ir potencialaus BVP bus teigiamas – atitinkamai apie 0,1 proc. 2015 m., 0,9 proc. – 2016 m., 1,4 proc. – 2017 m. ir 2,1 proc. – 2018 m. Pažymėtina, kad Valstybės kontrolės modeliu apskaičiuotų rezultatų skirtumą, lyginant su kitomis institucijomis, lemia skirtingų statistinių ir ekonometrinių metodų taikymas.

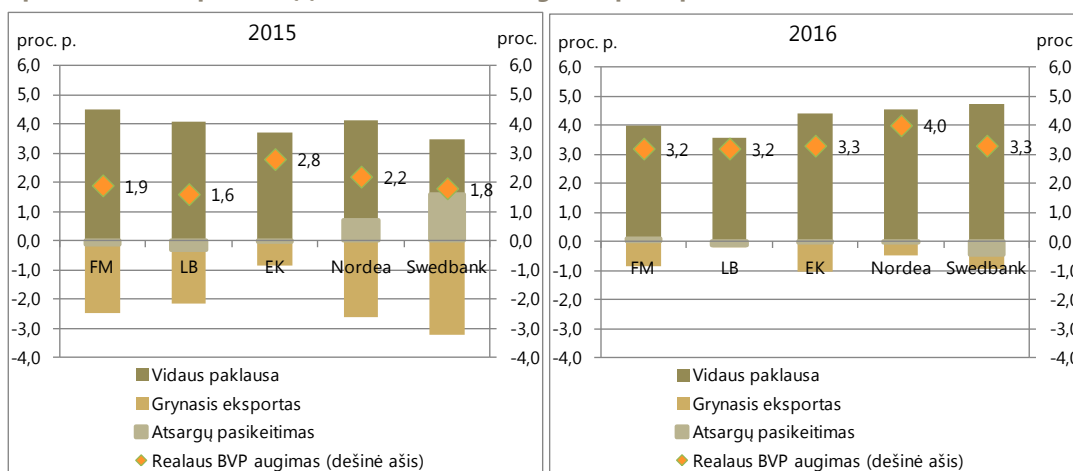
B.2 pav. Potencialaus BVP ir realaus BVP dinamika ir projekcijos, BVP atotrūkis nuo potencialaus BVP

Šaltinis – Statistikos departamentas, Finansų ministerija ir Valstybės kontrolės skaičiavimai

3. KITŲ INSTITUCIJŲ PROJEKCIJOS

Daugelis kitų institucijų, skelbiančių makroekonominės projekcijas, kaip ir Finansų ministerija 2015 m. numato labai panašų realaus BVP augimą. Lyginant institucijų prognozes pagal BVP komponentių įtaką realaus BVP augimui, Finansų ministerija prognozuoja didžiausią vidaus paklausos indėlį (4,5 proc. punkto) realaus BVP augimui. 2016 m. realaus BVP augimo prognozės svyruoja apie 3,2 proc., išskyrus AB Nordea banką, numatantį 4 proc. augimą. Vidaus paklausos įtaką realaus BVP augimui nuosakiau prognozuoja Finansų ministerija ir Lietuvos bankas (4 pav.).

4 pav. BVP komponentių įtaka realaus BVP augimui, proc. p.

Šaltinis – Finansų ministerija, Lietuvos bankas, Europos Komisija, AB Nordea bankas ir AB „Swedbank“

Makroekonominės projekcijas skelbiančios institucijos prognozuoja, kad 2017 m. realaus BVP augimas bus nuo 3 iki 3,5 procento. Finansų ministerijos suderinto vartotojų kainų indekso pokyčio projekcijos vidutiniam laikotarpiui atsargesnės, lyginant su kitomis makroekonominės projekcijas skelbiančiomis institucijomis (2 lentelė).

2 lentelė. Makroekonominių rodiklių projekcijų palyginimas, 2015–2017 m.

Rodikliai, pokytis per metus, proc. (jei nenurodyta kitaip)	Metai	Finansų ministerija (rugsėjis)	Lietuvos bankas (rugsėjis)	Europos Komisija (gegužė)	AB SEB bankas (rugpjūtis)	AB Nordea bankas (rugsėjis)	AB „Swedbank“ (rugpjūtis)
BVP palyginamosiomis kainomis	2015	1,9	1,6	2,8	2,0	2,2	1,8
	2016	3,2	3,2	3,3	2,8	4,0	3,3
	2017	3,5	–*	–	3,2	3,5	3
Privataus vartojimo išlaidos	2015	4,5	4,0	3,8		4,0	4,3
	2016	4,5	4,0	4,3		4,3	4,5
	2017	4,7	–	–		3,5	3,8
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	2015	6,9	5,9	4,3		5,8	2,0
	2016	4,2	3,3	5,8		6,0	7,0
	2017	4,4	–	–		4,5	6,0
Prekių ir paslaugų eksportas	2015	0,8	0,7	3,1		2,5	-1,0
	2016	3,2	4,0	6,4		4,5	6,0
	2017	4,5	-	-		5,0	5,0
Prekių ir paslaugų importas	2015	3,9	3,4	4,2		5,8	3,0
	2016	4,2	4,2	7,7		5,0	7,0
	2017	5,3	–	–		5,0	6,5
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	2015	-0,4	-0,5	-0,4	-0,4	-0,3	-0,8
	2016	1,4	1,5	1,7	0,3	2,6	2,5
	2017	1,9	–	–	1,2	2,5	3
BVP defliatorius	2015	0,0	-0,3	1,7		–	–
	2016	1,5	1,3	2,3		–	–
	2017	2,2	–	–		–	–
Nedarbo lygis, proc.**	2015	9,4	9,6	9,9	9,5	8,6	9,3
	2016	8,8	9,1	9,1	9,0	7,5	8,3
	2017	7,8	–	–	8,5	6,5	7,8
Užimtųjų skaičius	2015	1,3	1,3	1,2		–	–
	2016	0,8	0,3	1,2		–	–
	2017	0,6	–	–		–	–

* projekcijos neskelbiamos

** Rodiklio reikšmė nurodytais metais.

Šaltinis – Finansų ministerija, Lietuvos bankas, Europos Komisija, AB SEB bankas, AB Nordea bankas ir AB „Swedbank“.

4. RIZIKOS VEIKSNIAI

Ekonominės raidos scenarijai yra neatsiejami nuo neapibrėžtumo, tačiau rizikos veiksniai yra dvejoji: vieni yra susiję su prielaidomis, kiti – su veiksniais, kuriuos numatyti rengiant prognozes yra sudėtinga (pvz., geopolitiniai įvykiai). Vieni prognozuotojai turi daugiau laisvės pasirenkant

scenarijaus prielaidas¹⁶, kiti, kaip Europos Sąjungos valstybių narių vyriausybės, yra apriboti teisės aktų nuostatomis¹⁷. Finansų ministerija, rengdama ekonominės raidos scenarijų, naudoja Europos Komisijos (toliau – EK) prielaidas kaip labiausiai patikimą išorinių prielaidų šaltinį, apimantį valiutų kurso, naftos kainos ir Lietuvos pagrindinių prekybos partnerių prognozuojamą raidą.

Tokia suformuota praktika lemia tai, kad Finansų ministerija, rengdama scenarijų kiekvienų metų kovo mėnesį, remiasi vasario mėnesį paskelbtomis EK prognozėmis, o patikslindama projekcijas rugsėjo mėnesį remiasi gegužės mėnesį EK paskelbtu scenarijumi¹⁸. Rengdama žiemos prognozes, technines prielaidas EK nustato sausio mėnesį, o pavasario prognozes – balandžio mėnesį. Šios scenarijų rengimo aplinkybės lemia, kad Finansų ministerijos taikomos prielaidos gali būti neatitinkančios reikšmingai ir sparčiai besikeičiančios realybės. Pažymėtina, kad Lietuvos bankas, rengdamas makroekonominės prognozes, turi remtis Europos centrinio banko prielaidomis.

Esant išvardytoms aplinkybėms, ypač svarbu suprasti ir įvertinti suprojektuotų makroekonominių rodiklių neapibrėžtumo režius. **3 lentelėje** pateikiamos skirtingų institucijų naujausiems scenarijams naudotos prielaidos bei 2015 m. rugsėjo 14 d. ateities sandorių rinkoje fiksuotos kainos.

3 lentelė. Techninės prielaidos ir rinkos lūkesčiai pagal ateities sandorius

	Europos centrinis bankas		Europos Komisija			Ateities sandoriai		
Prielaidų nustatymo data	2015-08-12		Prieš 2015-04-21			2015-09-14		
Rodiklių prielaidos								
2015 m.	1,11	55,3	1,0845	54,4*	54,8			
2016 m.	1,1	56,1	1,071	66	61,7	1,14	52,91	46,41
2017 m.	1,1	60,9	1,071	66		1,159	58,65	50,60
2018 m.						1,182	61,76	52,25

 USD / EUR keitimo kursas; Naftos kainos („Brent“, JAV dol. už barelį); Naftos kainos („Brent“, EUR už barelį).

* Finansų ministerijos prielaida dėl naftos kainos pakoreguota pagal 2015 m. I pusmečio kainas.

Šaltinis – EK pavasario projekcijos, Europos centrinio banko projekcijos, Finansų ministerija, Ateities sandoriai: <http://www.barchart.com>.

Lyginant su prielaidomis, kuriomis remiantis parengtos Finansų ministerijos prognozės, ateities sandorių rinkos perspektyva perbraižo USD/EUR valiutų poros tikėtiną raidą. Iki akivaizdžių signalų dėl problemų Kinijos ekonomikoje buvo tikimasi tolesnio euro silpnėjimo JAV dolerio atžvilgiu, tačiau išaugus saugaus užtekio poreikiui, pakilo euro ir finansinio turto, denominuoto eurai, paklausa, todėl euras pradėjo stiprėti dolerio atžvilgiu.

Remiantis pastaruosius mėnesius stebima USD/EUR valiutų poros ir „Brent“ rūšies naftos kainos raida bei jų numatoma perspektyva, darytina išvada, kad, pasitvirtinus prielaidai dėl mažesnės

¹⁶ Dalis prielaidų (naftos kainos, palūkanų normos ir JAV dolerio-euro valiutų kurso) yra techninio pobūdžio: dažniausiai prognozuojančios institucijos remiasi ateities sandorių rinkomis, ir pagal jose nurodytas kainas ir palūkanų normas nustato minėtas technines prielaidas. Lietuvos išorės sektoriaus, prekybos partnerių, ekonomikos ir importo augimo prielaidos yra techninių prielaidų rezultatas.

¹⁷ 2011 m. lapkričio 8 d. Europos Sąjungos Tarybos direktyva Nr. 2011/85/ES „Dėl reikalavimų valstybių narių biudžetų sistemoms“ 4 str. 1 d.

¹⁸ Šių metų naftos kainos prielaidą Finansų ministerija pakoregavo, atsižvelgdama į 2015 m. I pusmečio naftos kainas.

naftos kainos ir stipresnio euro JAV dolerio atžvilgiu valiutų kurso, tai būtų galimas teigiamas rizikos veiksnys realiai vidaus paklausai, tačiau neigiamas – kainų rodikliams. Taip pat eksportuotojai, kurių sandoriai sudaromi JAV doleriais, tikėtina, turėtų prastesnes prekybos sąlygas.

Valdžios sektoriaus finansų atžvilgiu BVP augimo persiskirstymo poveikis galėtų būti neutralus, jeigu žemesnius kainų rodiklius kompensuotų spartesni BVP komponentų realūs augimai. Kadangi tai mažiau tikėtina perspektyva¹⁹, rekomenduotina apdairi biudžeto pajamų planavimo taktika, ypač atsargiau planuojant 2016 metų įplaukas iš pridėtinės vertės mokesčio.

Išvadą ir jos priedą parengė Biudžeto politikos stebėsenos departamento direktorė Asta Kuniyoshi, patarėjos Saulė Iždonaitė-Karalevičienė, Erika Lатыšovič ir Giedrė Sušinskaitė, vyresnioji specialistė Ingrida Vilkancaitė.

¹⁹ Šie metai yra tinkamas pavyzdys žemesnių naftos kainų poveikio ekonominei raidai ir valdžios sektoriaus finansų rodikliams iliustruoti. Naftos kainai nukritus, namų ūkių reali perkamoji galia išaugo, todėl šiuo metu stebimas spartesnis nei tikėtasi privataus vartojimo išlaidų augimas. Tačiau fiksuojama defliacija lemia, kad nominalia išraiška fiksuojamas vartojimo augimas yra mažesnis nei realus. BVP augimo persiskirstymas paaiškina pridėtinės vertės mokesčio nevykdymo priežastis (plačiau intarpe A1).